

FIATAL MAGYAR MŰVÉSZEK TÁRLATA BELGRÁDBAN

ACS JÓZSEF

A fiatal magyarországi művészek az akadémia elvégzése után, 35 éves korukig, továbbra is szervezett formában működnek, a Fialal Művészek Stúdiójának nevezett szervezetbe tömörülnek. A fiatal művész tehát nem magára hagyott „szabad úszó”, hanem a Stúdió segítségét élvezi. A Stúdió pályázatokat ír ki, irányít, és közös akciókat szervez. Legjelentősebb akciói az évente megrendezett kiállítások.

A Stúdiónak jelenleg 232 tagja van. Ezen a belgrádi tárlaton 32 művész szerepel, tehát a tagság 13 százaléka. Hogy mennyiben képviselik a kiállító művészek a lényeges stílus-törekvéseket, azt nem tudjuk megállapítani, viszont következtetünk a katalógus előszavából: „Mi nem elégszünk meg csupán a szocialista tartalommal, hanem az új művészettől szocialista érzelmet is várunk, nem önmagáért, hanem azért, mert fejlődésünk ilyené alakított bennünket”. Az eddigi szabadon és egyénien értelmezett realizmussal a mezőn és a gyárakban dolgozó embert festették; az új generáció ugyanezt a föladatot szélesebben és mélyebben értelmezi. „A szocializmus nem befejezett folyamat, hanem fejlődésének és kialakulásának a korát éljük, és ezért senki se várjon a művészekről doktrínát.”

„Ha egy új művészet kialakul, az abban különbözik a mostanitól majd, hogy leveti próféta ruháját, nem vágyakozik máshová, nem lesz lázadó, hanem a fejlődő étellel együtt kíván maradni, és kiveszi a részét az építésben, saját magához méltóan olyan alkotásokat hoz létre, melyek eszmeileg szilárdak — a szocializmus eszméit hordják.” Ez így művészi utópiára emlékeztet, mert ha a művészetben a menedzserek hangja erősebb, mint a művészek hatása — és gyakran így van —, máris kialakul a kettősség: a művész kétes szabadsága — az „önmagának alkotó”, az úgynevezett független művész, és a hivatásos irányító, a szellem és a művészet fölépítményében a csúcs-ideológus. Ilyen elkülönülés egyaránt megellelhető a nyugati társadalom és a szocialista államok művészetében is. Az intézmények és a „kísérő személyzet” ránehezedik a művészetre. Intézményekre szükség van, még ilyen kockázatok árán is, de a deformálódás veszélyét csakis több különféle intézmény párhuzamos fennállása háriíthatja el. Ahol teljesen összpontosított intézmény működik, az monopolista helyzetet alakít ki, és abba a hibába esik, hogy a tartalmas munkát külsőségekkel és hatalommal pótolja, hogy elhivatottságát igazolja. Állandó a veszély, hogy a művészet és a társadalom viszonya deformálódik.

De hol van a termelési viszonyoknak megfelelő szabad művészet? Mindenesetre több a kilátás és a lehetőség ott, ahol nem kötik egyetlen stílus-irányzathoz a művészetet és ahol nem ápolnak udvari művészetet. A történelem folyamán sokszor előfordultak visszás jelenségek, a társadalom mérvadó része nem hitt az újat hozó művészeknek. Az impresszionizmus a „liberális kapitalizmus művésze”, de éppen annak a hívei nem ismerték föl az impresszionizmusban saját művészetüket. A német expresszionizmus nyugtalanságában a szocialisták és a kommunisták nem látták, hogy ugyanazokból a forrásokból fakad, mint az, amely az osztályharcnak állandó impulzusokat ad. Később a szocialista államokban az osztályharcos művészetet klasszicizáló eszközökkel akarták megteremteni és a munkásmozgalmi élet, újjáépítés, szövetkezeti élet, üzemi motívum, aktuális témáit akadémikus realizmussal és egy föllázított festőiséggel festették. A festőnek a konzerváló ismétlés volt a föladata.

Magyarországon a művészetnek előkelő társadalmi szerepe van, de a magyar közönség, talán irodalmi műveltsége folytán, valahogy nem vette észre a képzőművészet degradálását, amikor a „természet-utánzó” szerepet juttatta neki. Hagyományosan a konzervativizmus él tovább. Ezért aztán hosszú idő óta ez az első tárlat nálunk, amelyet szabadban rendeztek meg, és amelyen több stílus-törekvést láthatunk. A kiállításon képviselve van az absztrakt művészet, a szemlélődésen alapuló gondolati festészet, a magyar festészet tájjellegének nagy hagyományaira épülő új festészet és az új figuratív törekvések.

Az absztrakt művészek közül *Keserű Ilona* két kitűnő képpel szerepel, az informelles színcsokrot zárt formával, a körrel hozza ellentétbe. A robbanó színek és a fekete kör gondolatában született képek a magyar temperamentum hiteles kifejezőjének tűnik. *Foth Ernő* szürrealista ízű absztrakt művész. Kagylós formák és tengeri növények zárt formákat alkotnak a képein. *Fajó János*nak egy posztkubisztikus Picassóra emlékeztető csendélete van. Márpedig epigon és műhelykísérletekbe tartozó képeket nem kellene kiállítani.

A szemlélődésből és gondolati törekvésekből erednek *Gerzson Pál*, *Csik István* és *Veres Sándor* művei. *Gerzson Pál*nak a képén az anya és az asztalnál ülő három gyermeke a valóság és a valóságon túli világ összekötése, metafizikai utalású kép. *Gerzson* érdekes gondolati és meditatív festő, a problémát művészi transzponálásban mutatja be, kár, hogy nincsen több képe. *Csik István* konstruktivista és szerkezeti ritmusa átmenet az absztrakcióhoz. *Veres Sándor* három képpel szerepel, képei az elvont és a konkrét elemek elvegyítésével a tudat derengéseinek érdekes poézisét nyújtják. Semmi sem határozott, mintha a régi és az új világ titkon találkozna a képein.

A természeti látványhoz szorosabban kapcsolódó festők (így nevezik a Stúdió egy véleménykutató nyomtatványán) *Szurcsik János*, *Klimó Károly*, *Magos Gyula*, *Sváby Lajos*, *Gruber Béla*, *Bartl József*, *Benedek György*. *Szurcsik* két képpel szerepel és olyan realizmust képvisel, ahol a tárgyoknak szimbolikus, lokális színük van. A kubikosok *Derkovitsra* emlékeztetnek. *Klimó Lámpa* című képe hagyományos, de férfias, sommás festészet, a másik csendélete *Braque* stílusát követő kép. *Magos Gyula Kenderkötözők c.* képe a tárlat legjobb alkotásai közé tartozik. Konstruktív szerkezet, vibráló, érdes faktúra, talán ez a magyar stí-

lusnak egyik megnyilatkozása. Sváby eredeti arcképfestő. Bartl enyhén kontúrozó dekoratív képeket állított ki. Benedek piros-vörös színváltózataiban fest, a magyar festőknél gyakran megfigyelhető vörös színskálában való festés a meditáló hajlammal azonos, de nem nosztalgiában, hanem egy fölgyülemelő energiában tartja a képet. *Lakner László* a pop artot képviseli. Kompozíciója érdekes (1964-ben festette), dinamikus, zsúfolt, meglepő alkotás, de az egyes fragmentumok között hiányoznak az üres átmeneti síkok.

A grafikusok között *Bojtos Károly*, *Fajó János*, *Gyulai Livius*, *Jurida Károly*, *Lenkey Zoltán*, *Gy. Molnár István* és *Pásztor Gábor* szerepelnek. Majd minden kiállító a rézkarcot műveli, gyakori a szövegillusztráció. *Gy. Molnár* elvont elemekkel tölti ki a teret. Mintha konkrét tárgyak lennének. Máskor a mértani idomokat informelles feloldással enyhíti. *Jurida Károly* Rabelais Gargantuájához készített kitűnő rézkarokat. *Lenkey* expresszionista, *Dinnye*evője *Permekére* emlékeztet. *Gyulai* zsúfolt, elbeszélő kisgrafikát művel. *Bojtos* a szórakozás groteszk jelenségeit figyeli meg rézkarcaiban.

A tárlatot a kispasztika egészíti ki. Kár, hogy közepméretű szobrokat nem állítottak ki. *Bencsik István* az S-vonal formájában stilizálja a Lovast és a lovát. *Czinder Antal* Anya gyermekével c. szobrában az érzelem végtelenségét bizánciasan fejezi ki. A nagy szemek az ismeretlenbe mélyednek. *Kiss Nagy András* kubikosa patetikus monumentalitású szobor. A kubikosok a bulldózerek idejében nem lehetnek hősök, akár mennyire szeretnénk glorifikálni az izommunkát. *Ligeti Erika* Copernicusa érdekes és szigorú egyszerűségű bronzérem. *Melocco Miklós* leboruló női alakja tartalmas, kifejező alkotás. *Meszes Tóth Gyula* a jellemábrázolásban és egyszerűsített formáival tűnik ki. *Ifj. Pál Mihály* klasszicizáló kis figurát állított ki *Papachristos András* és *Veszprémi Imre* művei is figyelemre méltó alkotások.

A szobrászat azonban általában még konvencionális keretekben van. A grafika gazdag és egyénileg szabadon értelmezett kifejezési módja közelebb áll az alkalmazott grafikához, mint az önállóhoz. A festészet mutatja a legnagyobb stílus-változatokat és művészi színvonalban a kiállítás java részét teszi. Talán külön-külön kellett volna bemutatni a festészetet, a szobrászatot és a grafikát, akkor jobb áttekintést kaphattunk volna a legújabb nemzedék művészi törekvéseiről.